

УДК 378

Оксана Василівна ТОПЧІЙ,

старший викладач кафедри іноземних мов

історичного та філософського факультетів

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

кандидат педагогічних наук

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Розглянуто питання щодо особливостей кваліфікації професійної освіти, що здійснюється ВНЗ МВС України, в контексті переліку галузей знань і спеціальностей, передбачених відповідною постановою Кабінету міністрів України, та прогнозування перспектив розвитку відомчої освіти в процесі реформування юридичної освіти.

Галузеві вищі навчальні заклади, що підпорядковуються не тільки Міністерству освіти і науки, а й Міністерству внутрішніх справ України, мають певні особливості порівняно із іншими вишами, які готують правників. Ось чому новий Закон України «Про вищу освіту» передбачив окрему категорію ВНЗ, які номінуються як вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання [1]. Подібна специфіка виявляється і у цільовому відборі абітурієнтів на навчання, особливих вимогах до них, і в особливому режимі здійснення навчання (зокрема, поєднання освітнього процесу із несенням служби з охорони публічного порядку, інших заходів; дотриманні режиму таємності), і у спектрі галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців для Національної поліції. Не зважаючи на появу нових спеціальностей, наприклад, «Кібербезпека», традиційними для ВНЗ України були і залишаються такі спеціальності, як «Право» і «Правоохоронна діяльність».

Донедавна ці спеціальності можна було розглядати як близькоспоріднені, адже розбіжності на рівні змісту освіти виявлялися не настільки значними, принаймні у варіативній частині навчальних планів. І в одній, і в іншій спеціальності передбачалося вивчення ряду навчальних дисциплін, які відсутні у цивільних вишах: «Адміністративна діяльність», «Оперативно-розшукова діяльність», «Тактико-спеціальна підготовка», «Спеціальна фізична підготовка», «Вогнева підготовка» тощо. Попри це проведений нами аналіз засвідчив, що все одно серед вступників до вузів більшою популярністю користувалося «Право». Здебільшого це можна пояснити деякими стереотипами щодо бачення варіантів можливостей працевлаштування у майбутньому, оскільки в абітурієнтів (а ще більше в їх батьків) сформувалося уявлення, що з

дипломом правника легше знайти роботу у разі звільнення з органів внутрішніх справ. Тим не менш за формальними юридичними ознаками до недавнього часу обидві спеціальності знаходилися в межах однієї галузі знань «Право».

Прийняття Кабінетом Міністрів України постанови № 266 від 29 квітня 2015 року «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [2] внесло суттєві корективи, що мають глибинні наслідки. Відтепер спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність» відноситься не до галузі знань «Право», а до галузі 26 «Цивільна безпека» поряд із спеціальностями 261 «Пожежна безпека» і 263 «Цивільна безпека». Подібна трансформація неодмінно має відобразитися на концепції змісту освіти, що в подальшому реалізується у навчальних планах підготовки здобувачів вищої освіти за відповідною спеціальністю, у навчальних і робочих навчальних програмах дисциплін. Насамперед, правоохоронну діяльність як окрему спеціальність характеризує її прикладний характер, що потребує здебільшого практичних навичок, аніж класичної юридичної підготовки. Виходячи з цього, підготовка фахівців за вказаною спеціальністю не потребує деталізованого вивчення таких фундаментальних дисциплін, як теорії держави і права, історії держави і права, історія держави і права зарубіжних країн, значного сегменту цивільно-правових дисциплін. Натомість кредити, що визволяються у такий спосіб, можуть заповнюватися тим змістом освіти, який дозволить випускникам ВНЗ МВС України більш релевантно відповідати кваліфікаційним вимогам, що висуваються до певних категорій фахівців.

Прикладний характер підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» опосередковано підтверджується й тим, що бакалавр за нею готується протягом трьох років на відміну від спеціальності «Право», за якою передбачено навчання протягом чотирьох років [3]. Подібна диференціація є водночас свідченням широкого спектру унікальних спеціалізацій в межах професійної освіти, що здійснюється у ВНЗ МВС України.

Разом з тим, попри усталену практику і суттєві здобутки відомчої освіти виникає протиріччя, що ґрунтується на концептуальних засадах реформування юридичної освіти. Йдеться про те, що у винесеному на обговорення громадськості проекті «Концепції вдосконалення правничої (юридичної освіти) для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії» перелік правничих професій обмежений лише суддею, адвокатом, прокурором і нотаріусом. У такий спосіб, закладається норма, що суперечить вітчизняним традиціям підготовки правників, в тому числі й для системи МВС. Важко собі уявити, що, наприклад,

слідчий, який згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України уповноважений здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, не матиме повноцінної правничої освіти. Це питання виходить далеко за межі менеджменту освіти або ж теорії педагогічної науки, оскільки наслідки подібних змін, що планується реалізувати у разі прийняття Концепції у зазначеній редакції, можуть бути негативними для усього суспільства в цілому.

Так само викликає сумніви теза пункту 12 зазначеного документа про те, що правнича науково-викладацька діяльність може здійснюватися лише суддями Верховного Суду та Конституційного Суду України. По-перше, в Законі України «Про вищу освіту» передбачена лише науково-педагогічна діяльність, а ніяк не науково-викладацька. По-друге, незрозуміло, на яких підставах обмежується коло осіб, які за своєю професією здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти в галузі знань «Право». По-третє, не враховується величезний науковий і освітній потенціал тих осіб, які сьогодні працюють на кафедрах у галузевих ВНЗ МВС України.

Таким чином, існують усі підстави для того, щоб у процесі реформування юридичної освіти спиратися на системний підхід, не обмежуватися хибними уявленнями про європейські стандарти, а зберегти усе позитивне, що накопичено вітчизняною юридичною педагогікою, в тому числі вищими навчальними закладами із специфічними умовами навчання, що підпорядковуються Міністерству внутрішніх справ України.

Список бібліографічних посилань

1. Про вищу освіту: закон України від 01.07.2014 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 27.02.2017).

2. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п> (дата звернення: 27.02.2017).

3. Умови вступу // Харківський національний університет внутрішніх справ: офіц. сайт URL: <http://univd.edu.ua/general/abit/2017/abit2017.pdf> (дата звернення: 27.02.2017).

4. Концепція вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії // Міністерство освіти і науки України: офіц. сайт. URL: [http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/konczepczyia-vdoskonalennya-pravnichoyi-\(yuridichnoyi\)-osviti-dlya-faxovoyi-pidgotovki-pravnika-vidpovidno-do-evropejskix-standartiv-vishhoyi-osviti.html](http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/konczepczyia-vdoskonalennya-pravnichoyi-(yuridichnoyi)-osviti-dlya-faxovoyi-pidgotovki-pravnika-vidpovidno-do-evropejskix-standartiv-vishhoyi-osviti.html) (дата звернення: 27.02.2017).

Отримано 28.02.2017